

«Well, to tell the truth, Mrs. Overbrook, thing that hits me best is a great beefsteak at a Dutch restaurant in the Loop» [10, p. 227].

If the merits of a businessman are great, then the exclusivity of his social status is preserved even after his death in an elite cemetery:

The Hamilton funeral firm was de rigueur for top echelon auto men who, rank conscious to the end, passed through, en route to exclusive Woodlawn Cemetery, sometimes known as «Executive Valhalla» [8, p. 5].

Thus, the sociological function of toponyms manifests itself differently in different genre-thematic varieties of the English novel. In political and military novels, the factor of nationality is more significant, whereas in novels about the artist and business novels the social aspect of the sociological function is more vividly manifested. The study shows that poetic toponyms potentially contain additional social or national characteristics, as components of the sociological function, which must be taken into account when analyzing a literary work.

1. Greene G. The Quiet American / G. Greene. – Penguin Classics, 2004. – 180 p.
2. Wallace I. The Second Lady / I. Wallace. – New York, 1981. – 341 p.
3. Aldridge J. The Sea Eagle / J. Aldridge. – К., 1973. – 280 p.
4. Hemingway E. A Farewell to Arms / E. Hemingway. – Everyman's Library, 1993. – 320 p.
5. Aldington R. Death of a Hero / R. Aldington. – М., 1958. – 443 p.
6. Galsworthy J. A Modern Comedy: The White Monkey / J. Galsworthy. – Dodo Press, 2008. – 308 p.
7. Maugham W. S. Cakes and Ale: or The Skeleton in the Cupboard / W. S. Maugham. – М., 1980. – 237 p.
8. Hailey A. Wheels / A. Hailey. – New York, 1971. – 374 p.
9. Dreiser Th. The Financier / Th. Dreiser. – М., 1964. – 522 p.
10. Lewis S. Babbitt / S. Lewis. – М., 1962. – 454 p.

ФОЛЬКЛОРНО-МІФОЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА ЕСТЕТИКИ Й ПОЕТИКИ ЛІРИКИ МИТЦІВ ПРИДУНАВ'Я

Алла Соколова

к. філол. н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

У сучасній гуманітаристиці відчутно позбавився інтерес дослідників до міфу як надчасової структури, унікального феномену свідомості й духовної культури народу. Помітними є і їх намагання «термінологічно уточнити тлумачення дефініції «міф» у новій естетичній ситуації» [1, с. 145]. Закономірно, що увага літературознавців фокусується на проблемах творчих взаємин міфу з фольклором і літературою та питаннях фольклорно-міфологічного підґрунтя художнього мислення того чи того митця.

Цей актуальний для літературознавства напрям засвідчують праці таких відомих науковців, як В. Давидюк, О. Забужко, І. Зварич,

А. Нямцу, Я. Поліщук, Л. Скупейко й ін. У них висвітлюються різноманітні аспекти становлення й розвитку міфотворчості письменника, розкриваються проблеми фольклорного міфологізму в художній літературі. Учені прагнуть збагнути міф, фольклор та літературу не стільки в їх історико-генетичній послідовності, скільки в органічній типологічній єдності, потрактовуючи міф як своєрідний «генетичний код» художнього мислення схильних до міфотворчості митців.

Саме до такого типу поетів належить когорта придунайських авторів (Михайла Василюка, Валерія Виходцева, Таміли Кібкало, Володимира Рєви та ін.). Їх творчість засвідчила індивідуальну

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

самобутність, зумовлену насамперед глибинним національним підґрунтям. Образно ж метафоричний лад віршів визначило фольклорно-міфологічне ядро як осереддя авторської картини світу. Слід зауважити, що лірика, яку репрезентують поети Українського Придунав'я, «з'явившись на літературному виднокрузі останніми десятиліттями минулого століття, стала свого роду візитівкою культури придунайського краю в загальнонаціональному духовному просторі» [2, с. 60].

Художня палітра «ліричного грона поетів» (Г. Райбедюк) характеризується ґрунтовним опертям на фольклор як джерело історичної та філософсько-культурної пам'яті народу. Фольклорно-міфологічні знаки виступають не просто інкрустаціями поетичних текстів, а формують неповторний культурний простір, оприявнюючи органічний зв'язок самобутніх авторських думок та почувань із народнопоетичною традицією.

Іманентний статус фольклорно-міфологічних ресурсів поезики митців Придунав'я, а також недослідженість їх лірики в означеному аспекті засвідчує актуальність порушеної проблеми. Мета нашої розвідки – аналіз специфіки фольклорно-міфологічних джерел структурування авторського тексту найбільш знакових поетів. Основний дослідницький інтерес зосереджуємо на з'ясуванні естетичної функції творчо ретрансльованих традиційних міфологем у ліричному наративі М. Василюка й Т. Кібкало.

Особливими емоційними тональностями сповнені вірші М. Василюка («Заповітне», «Бандурі», «Придунай», «Земля, що квітне рушником», «Ніч на Дунаї»). В них рельєфно прочитуються біографічні реалії поета, вчуваються його інтенції, невідривні від просвітленого ніжною любов'ю ставлення до рідного краю: «Поміж Дунаєм і Дністром / До моря горнеться степами / Земля, прозвана Буджаком / Турецькомовними вустами...» [3, с. 15].

Міфологічну функцію в художньому мисленні М. Василюка безпосередньо отримали топоси, в яких максимально закладені автором народні вірування, впізнаванні атрибути етнографії, фольклору. Так, структура вірша «Ніч на Дунаї» має фольклорну основу, являє собою химерне переплетення реального та міфологічного: «Чи водяник? Чи перелесник? / Чи каламутить воду сом? / А може на купальські свята, / Щоб в пісні вічно не тужить, / Прийшли з віночками дівчата / При місяцю поворожить?» [3, с. 16]. Семантичний спектр ліричної образності кореспондується з фольклорно-міфологічною моделлю репрезентації, визначаючи один із важливих структурно-функціональних рівнів тексту як іманентну ознаку стилю М. Василюка.

В авторській картині світу митця особливо важливу роль відіграє фольклорно-міфологічний образ вогню як символу очисної субстанції, що «за народними уявленнями є найвеличнішим даром сонця-неба (заразом з водою, землею, повітрям), принесений людям сином могутнього бога Сварога – Сварожичем» [4, с. 83]. Мистецька трансформація міфообразу вогню (та його інваріантів) у художньому просторі лірики М. Василюка представлена різноманітними метафоричними структурами, що формують поліасоціативний обшир міфомислення поета: «пісняревого серця палкого» [3, с. 10]; «гнівом палаєш – у тому вогневі» [3, с. 11]; «б'ють навхрест вогнем» [3, с. 11] та ін.

Із символічним образом іскри-вогню М. Василюк асоціює власний життєвий шлях: «Дні, як гроші розмінював марно, / А в душі тліла іскра свята...» [3, с. 14]. Водночас міфообраз вогню набуває в авторському осмисленні й ословленні глибоко метафізичної сутності. Для нього вогонь не просто стає життєдайним джерелом, а чимось вагомішим, що функціонує на рівні духовної субстанції: «Може, ще той вогонь розгориться, / І мені пощасливіє знов / Біля рідної ватри погріться...» [3, с. 14].

Міфологема вогню в авторському тексті М. Василюка є виявом важливих для нього художніх смислів, сутнісним маркером творчого профілю. Образно-символічний ряд міфологеми вогню в його віршах має чимало інших інваріантів, котрі, функціонуючи в найрізноманітніших мікросюжетах, є промовистими для розуміння художньої аксіології поета, його емоційного творчого темпераменту («вогонь», «сполохи», «блискавки», «ватра»): «Ніби той, що знайшов серед лісу / Давню ватру згасаючих мрій» [3, с. 14].

Важливим смисловим кодом міфологеми вогню виступає в ліриці М. Василюка символ жертвовності, офірного служіння ідеї державності України, невтримного прагнення свободи й боротьби за незалежність. Цей наскрізний ідейний пафос увиразнюється міфологічним інтертекстом, в якому латентно присутня віталістична природа образу вогню, що функціонує як архетипний: «Опам'ятайсь, Титане-Прометею!.. / Збудись, устань! / Рятуй свою Гілею! / Ти ж – Прометей, а не Лаоокон» [3, с. 23].

Міфологізація поетичного вислову виявляється в активному використанні М. Василюком символів, занурених в українську національну ментальність. Це і культ астральної тріади – Місяця, Сонця, Зорі, й поетизація фольклорно закріпленого гідроніма Дунай, й фольклорний колорит, на фоні якого розгортаються ліричні сюжети: «Дунай широкий і глибокий, / Води невпинна нестримна течія, / Синіють верби на два боки / І мріє пісня солов'я» [3, с. 16].

У «Тополиній казці» фольклорна основа настільки активна, що постає як своєрідний кодекс уявлень про природу й світ. Поет апелює до архетипу тополі як уособлення дівочої долі: «Де даль степів мальована, / Одним-одна схвильована, / Немов дівча на ніженьці, / Тополя при доріженьці» [3, с. 52]. Образ тополі зберігає в собі міфологічні погляди на перевтілення дівчини в дерево, що активно підтримується народнопоетичною традицією. Тут М. Василюк демонструє

майстерну здатність автентично сконструювати архаїчний текст на рівні архітекстуальності. У вірші-баладі маємо алюзію на міфологічний сюжет, за яким тополя не піддалася буйному вітру: «Ой, вітре, вітре, не тулись, / Од мого віття відвернись, – / Я промінь сонячний люблю, / Його листочками ловлю» [3, с. 53].

У народноміфологічній концепції вітер є істотою демонічною. Тож, не дивно, що саме на Півдні, за спостереженнями міфологів, «вітер уявлявся сердитим старцем, який живе за морем» [4, с. 78]. Як бачимо, М. Василюк активно використав образ демонічного персонажа із художньо-зображальною метою, що, своєю чергою, оживлює оповідь, надає їй водночас і природності, й ще більшої чарівності: «Хоч як Буй-вітрові кортить, / Та нас йому не розлучить! / Любов струмує поміж нас, / Не спаять ні вогні, ні час!» [3, с. 54].

Отже, М. Василюк оригінально трансформувач у своїй поезії фольклорно-міфологічну образність, що оприявнила широкий спектр філософських, морально-етичних та естетичних проблем.

Фольклорно-міфологічна закоріненість характеризує специфіку поезики й Т. Кібкало, лірика якої вирізняється з-поміж творів інших придунайських авторів задушевною сповідальністю. Тому її вірші за своїми тональностями близько межують із фольклорними текстами. Тематичний спектр лірики поетеси формує непідробна любов до рідного краю, що становить смислове осереддя всієї її творчості: «Люби і знай свій рідний край, / Буджацький степ, ріку Дунай, / сріблясто-голубі лимани, / осінні вранішні тумани...» [5, с. 12].

Тексти Т. Кібкало марковані розмаїтими тропеїчними сполуками («гаїв смарагдовий розмай»), влучними колоративами («сріблясто-голубі лимани»), в яких угадуються локуси Придунав'я. Використовуючи ресурси фольклорної традиції, вона антропоморфізує звуки, музику, надаючи їм виразних емоційних характеристик: «Квітує весела весна на Дунаї, / у вербах зелених зозуля кує, / а

IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці

сонце сміється, і сміх його ллється / на квіти, на трави, на серце моє...» [5, с. 9].

У ліриці Т. Кібкало звучать фольклорні мотиви. Палка любов до народної пісні закладена у жанровій природі її віршів, більшість із яких має фольклорну специфіку. Так, у стилі народних плачів-голосінь поетеса передає стан стурбованості за майбутнє української мови: «Ой мовонько-голубонько, / сизокрила пташко, / в'єшся-б'єшся в сільцях ловця. / Як на серці важко» [6, с. 11]. Такий художній прийом вказує на первісне походження міфів-плачів, які ще в давнину були специфічними словесними формулами, наділеними магичною силою впливу на людину.

Т. Кібкало майстерно послуговується фольклорним інструментарієм, активно використовуючи архетипний образ долі («мене доля запитала...», «мені доля усміхнулась...»), флористичну й орнітоморфну символіку («червона калино...», «зелена осока», «тополі в чистім полі», «верби зелені», «білі вишні», «змовкла пісня солов'я»). Широкий спектр цих художніх засобів постає фольклорним арсеналом моделювання світу природи Українського Придунав'я.

Народнопісенне, казкове походження у віршах Т. Кібкало для дітей

мають образи птахів: солов'я, голуба, журавля, зозулі, півника, гусей, диво-птиці тощо. Вагому естетичну функцію виконують тут постійні (фольклорні) епітети: «білі гуси», «голуб молоденький», «зелений коник» і под. Таке багатство конотативної лексики, яка пронизує рядки поетеси, створює своєрідні емоційні блоки. Фольклорна традиція виявляється й у функціонуванні найменувань осіб, що творяться за допомогою стилістично маркованих суфіксів: «Послухайте, друзі, пісню мою: / – У ріднім краю жити, як у раю. / Тут є матуся, тут є татусь, / тут є бабуся, тут є дідусь, братик Івасик, сестричка Ганнуся» [5, с. 82].

Таким чином, виражальними ознаками стилю Т. Кібкало є створена нею власна образно-поетична система на основі загальних законів міфотворчості.

Потужне структурно-змістове фольклорно-міфологічне ядро визначає важливе органічне джерело естетики й інших митців Придунав'я. Творче переосмислення ними народної міфології, використання фольклорного матеріалу визначає магістральні напрями подальшого наукового осягнення індивідуальних художніх здобутків кожного з поетів.

1. Томчук О. Ф. Міф у літературознавчому вимірі / О. Ф. Томчук // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Ізмаїл, 2008. – Вип. 25. – С. 145-150.
2. Райбедюк Г. Б. Світло душі Таміли Кібкало : штрихи до портрета берегині рідного слова в українському Придунав'ї / Г. Б. Райбедюк // Українська мова і література в школах України. – 2017. – № 9. – С. 60-63.
3. Василюк М. Д. Серце на долоні бандури / М. Д. Василюк. – Ізмаїл : Смил, 2005. – 63 с.
4. Войтович В. М. Українська міфологія / В. М. Войтович. – Вид. 2-ге, стереотип. – К. : Либідь, 2005. – 664 с.
5. Кібкало Т. О. На Дунаї хвиля грає : Збірка віршів для дітей / Т. О. Кібкало. – Ізмаїл : Ірбіс, 2017. – 100 с.
6. Кібкало Т. О. Дві мови – два крила / Т. О. Кібкало. – Ізмаїл : СМІЛ, 2005. – 64 с.